

การประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

AN APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF BHĀVANĀ IV IN IMPROVING

THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE IN ONTAI SUB-DISTRICT,

SANKAMPHAENG DISTRICT, CHIANGMAI PROVINCE

เพิ่มพูล ไชยสิทธิ์*

ดร.นิกร ยาอินตา**

พระครูภavanaโสภิต,วิ.,ดร.**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และ ๔) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีโควตา (Quota) โดยเปรียบเทียบจำนวนประชากรกับตารางมาตรฐานว่าด้วยขนาดประชากรและขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน ๓๖๑ ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีลภavana มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านกายภavana ด้านปัญญาภavana ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านจิตภavana พบว่า มีการฝึกภavana นั่งสมาธิ เพื่อให้มีความตั้งใจในการทำงานอยู่ในระดับที่ต่ำ ดังนั้น ผู้นำชุมชนควรมีบทบาทสำคัญใน

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** อาจารย์ที่ปรึกษา.

การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการฝึกจิตภาวนา ด้วยการฝึกนั่งสมาธิ เพื่อให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง รู้เท่าทัน
อุปสรรคต่างๆ และมีความรักเมตตาต่อผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และสามารถนำไปใช้ในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ อันจะส่งผลให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตาม
ปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความ
คิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม
จำแนกตาม เพศ อาชีพ และรายได้ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่อายุ และระดับการศึกษา แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลัก
ภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
พบว่า ในด้านกายภาวนา ประชาชนไม่มีเวลาออกกำลังกายทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ด้านศีลภาวนา
ประชาชนขาดการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ไม่ครบถ้วนทุกข้อ เนื่องจากยังมีการเบียดเบียนทางกาย วาจา
การเสพของมีนเมา ด้านจิตภาวนา ประชาชนไม่มีเวลาในการฝึกการพัฒนาจิต และด้านปัญญาภาวนา
ประชาชนมีความเกียจคร้านและไม่ใฝ่รู้

๔. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรมุ่งเน้นฝึกคนให้มีความรับผิดชอบ
และส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ ควรใช้สถานที่และบุคลากรของสถาบันทางศาสนาในการ
ส่งเสริมการรักษาศีล ฝึกอบรมจิตภาวนาด้วยการนั่งสมาธิ และฝึกเจริญปัญญาภาวนา

คำสำคัญ : การประยุกต์, หลักภavana ๔, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research were to; 1) to study the opinions of people towards an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. 2) to study the comparative opinion of people towards an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. 3) to study the problems, the obstacles and solutions of people towards an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. 4) to study an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life of people in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province. This research is conducted by mixed research method. A sample was selected from the people who live in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province and the sample was determined by Quota sampling to compare quantity of the people with standard table with size of the people and size of the example of Krejcie & Margan with reliability equal to 95%.

The findings of this research were found as follows:

1) Overall the opinion level towards an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life was at high level in all aspects and when considering in each aspect found that Sila-Bhavana was at highest level, followed by Kaya Bhavana, Panna Bhavana, for the lowest level was Citta Bhavana, it found that the training Citta Bhavana, sitting meditation for having intention towards working was at low level. Therefore, community leader should have the important role in promoting people to train Citta Bhavana by sitting meditation for having the strong mind, cognizant all vices, loving kindness into other dependence and can be applied in their work perfectly, as a result, a livable city.

2) The result of comparison the opinion of people towards an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province, in aspects of individual factors, including gender, age, education, occupation, income, the comparison of peoples' opinion, it was found that gender, occupation and income were not difference but age and education were difference. The statistically significant at the 0.05 level.

3) The problems, the obstacles and solutions of people towards an application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province, it found that Kaya Bhavana of people was concerned with the lack of time to exercise it has been unhealthy. Sila Bhavana of people was concerned with practicing along the five precepts not all; In addition, there is physical harassment, verbal harassment and alcohol abuse. Citta Bhavana of people was concerned with the lack of time to mental training development and Panna Bhavana of people was concerned with laziness and not learning.

4) The application of the principles of Bhavana IV in improving the quality of life of people in Ontai sub-district, Sankamphaeng district, Chiang Mai province, it found that should focus on training people to be responsible, encourage people to study, ought to apply the place and personnel of religious institutions in promoting the precepts, Citta Bhavana training by meditation and to practice Panna Bhavana.

Keywords : An Application of The Principles, Bhāvanā iv, The Quality of Life

๑. บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทยมากขึ้นทุกวัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ การปรับตัว ทุกอย่างดำเนินการไปอย่างรวดเร็วทำให้ประชาชนหันไปพึ่งวัตถุ เพื่อใช้เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่ตนเองจนเกิดเป็นความเคยชินคิดว่าวัตถุ

เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เหล่านี้ คือ สิ่งจำเป็นของการดำรงชีวิต โดยลึมนึกถึงศักยภาพของร่างกาย และจิตใจของตนเอง ซึ่งมีพลังและศักยภาพมากกว่าวัตถุหลายๆ ชิ้น^๑ มนุษย์ดำเนินชีวิตทุกวิถีทาง เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ และมีความสุขในการดำรงชีวิต บางคนประสบความสำเร็จ แต่บางคน ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะได้รับการศึกษาการพัฒนาอย่างไม่ถูกต้องถูกวิธี ดังนั้น ถ้าต้องการ ความสำเร็จในชีวิต จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาในทางที่ถูกต้องถูกวิธีตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพราะมนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์พิเศษนั้น ได้แก่ สิกขา หรือการศึกษา เมื่อมนุษย์ได้รับการศึกษา ฝึกฝน อบรม หรือได้รับการพัฒนาแล้ว จึงจะได้ชื่อว่าเป็น สัตว์ประเสริฐ^๒

วิธีการในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเพื่อจะ使人อยู่ด้วยกัน อย่างมีความสุขในสังคมอยู่ใน หมวดยุทธวิธีที่เรียกว่าภาวนา ๔ คือ^๓ ๑) พัฒนาด้านกาย เรียกว่ากายภาวนา ๒) พัฒนาด้านศีล เรียกว่าศีล ภาวนา ๓) พัฒนาด้านจิต เรียกว่าจิตภาวนา ๔) พัฒนาด้านปัญญา เรียกว่าปัญญาภาวนา เมื่อคนเรา พัฒนาครบทั้ง ๔ ด้านแล้วจะกลายเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์

ด้วยสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง คือ หลักภาวนา ๔ ซึ่งเป็นหลักการพัฒนาชีวิตที่ ประกอบด้วย ๑) กายภาวนา ๒) ศีลภาวนา ๓) จิตภาวนา ๔) ปัญญาภาวนา^๔ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมและ ประเทศชาติต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภาวนา ๔ ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

^๑ ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐-๒๕.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมานุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๗๐.

^๔ อภิรมย์ สีดาคำ, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๖๗.

๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหาของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๓. ขอบเขตการวิจัย

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหาที่จะศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ๑) พัฒนาด้านกาย เรียกว่า กายภavana ๒) พัฒนาด้านศีล เรียกว่า ศีลภavana ๓) พัฒนาด้านจิต เรียกว่า จิตภavana และ ๔) พัฒนาด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญาภavana

๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรต้น (Independent Variable) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ซึ่งประกอบด้วย ๑) กายภavana ๒) ศีลภavana ๓) จิตภavana ๔) ปัญญาภavana

๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๕,๓๒๒ คน

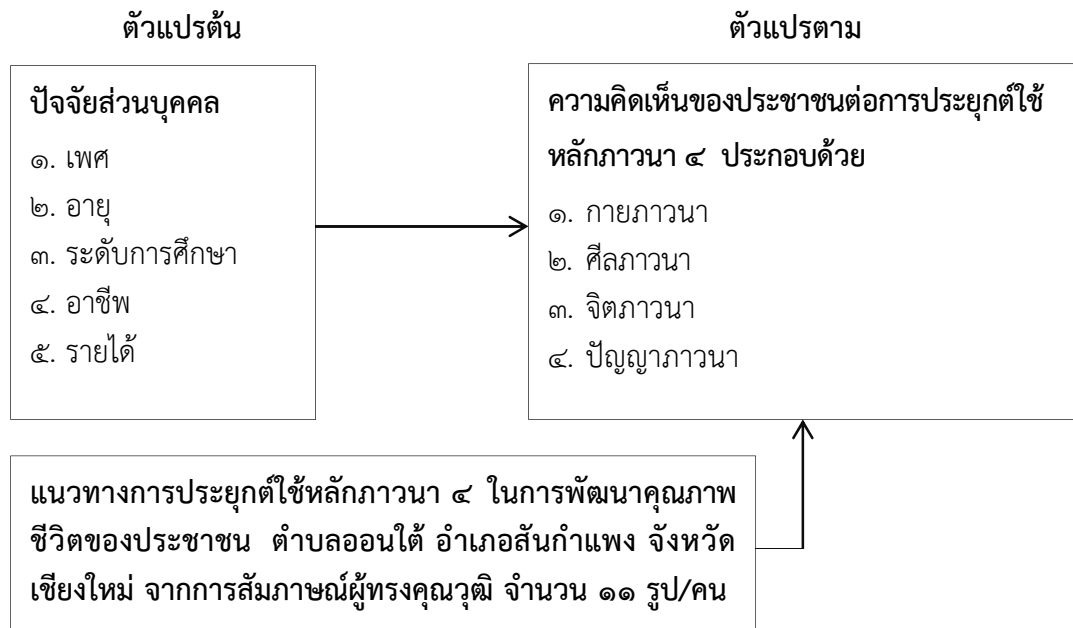
๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ พื้นที่เขตเทศบาลตำบลออนใต้ มีทั้งหมดจำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านป่าเหียง หมู่ที่ ๒ บ้านโหล่ง หมู่ที่ ๓ บ้านริมออน หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแฉะ หมู่ที่ ๕ บ้านริมออนใต้ หมู่ที่ ๖ บ้านแม่ผาแห่น หมู่ที่ ๗ บ้านป่าตึง หมู่ ๘ บ้านปง หมู่ ๙ บ้านป่าห้าว หมู่ ๑๐ บ้านแพะ หมู่ ๑๑ บ้านป่าเปางาม

๔. สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ แตกต่างกัน

๕. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๖. วิธีดำเนินการวิจัย

๖.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview)

๖.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) **ประชากร** ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๕,๓๒๒ คน

๒) **กลุ่มตัวอย่าง** ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๖๑ คน

๓) **ผู้ให้ข้อมูลหลัก** ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน ๒ รูป ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ คน

๖.๓ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

๖.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำมาแจกแจงความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่า มีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference :LSD)

๗. ผลการวิจัย

๗.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐๒ มีอายุระหว่าง ๒๖ – ๓๕ ปี จำนวน ๘๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๙๙ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙๘ และมีอาชีพกสิกรรม/เกษตร จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๕๗

๗.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๘๑$, S.D.= ๐.๔๘๐) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านศีลภavana มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = ๔.๐๑$, S.D.= ๐.๕๐๗) รองลงมาคือ ด้านกายภavana มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๓.๙๓$, S.D.= ๐.๕๔๙) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = ๓.๕๔$, S.D.= ๐.๖๔๒) ในด้านจิตภavana

๗.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการทดสอบสมมติฐานจำนวน ๕ สมมติฐาน มีสมมติฐานที่ ๑, ๔ และ ๕ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ เพศ อาชีพ และรายได้ พบว่า ปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนสมมติฐานที่ ๒ และ ๓ ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น คือ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐาน

๗.๔ แนวทางทางการประยุกต์ใช้หลักภาวนา ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

๑) ด้านกายภาวนา พบว่า ควรมุ่งเน้นฝึกคนให้มีความรับผิดชอบ และส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ด้านกายภาวนา โดยการฝึกการสำรวจระยะวังตาเมื่อเวลาเห็นรูป หูเมื่อได้ยินเสียง จมูกเมื่อได้ดมกลิ่น ลิ้นเมื่อได้ลิ้มรส และกายเมื่อได้สัมผัส

๒) ด้านศีลภาวนา พบว่า ควรใช้สถาบันศาสนาในการส่งเสริมการรักษาศีล เพื่อให้ประชาชนได้นำไปประพฤติปฏิบัติ และใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา ลดการเบียดเบียนทางกาย วาจา และลดความขัดแย้งภายในชุมชน เพื่อให้สังคมได้เกิดความสงบสุขอย่างยั่งยืน

๓) ด้านจิตภาวนา พบว่า ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการฝึกจิตภาวนา ด้วยการฝึกนั่งสมาธิ ให้รู้เท่าทันกับอบายมุขต่างๆ และความเป็นไปของสภาวะโลก เพื่อให้ประชาชนมีความสุข มีความรัก เมตตาและมีความเกื้อกูลต่อผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

๔) ด้านปัญญาภาวนา พบว่า ควรรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ เพราะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว หากประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาปัญญาให้รู้เท่าทันกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นจะเป็นภัยต่อตนแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของตนเองอย่างแน่นอน ดังนั้น ควรใช้สถานที่และบุคลากรทางศาสนาในการฝึกการเจริญปัญญาภาวนา

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) นโยบายของภาครัฐควรหนุนส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านกายภาวนา เพราะกายภาวนาเป็นสิ่งที่สำคัญที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒) นโยบายของภาครัฐควรส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านศีลภาวนา ด้วยการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก ให้ทั่วถึงทุกพื้นที่และครอบคลุมกับประชาชนทุกระดับ

๘.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ประชาชนในตำบลออนใต้ ควรมีความตื่นตัวในการปฏิบัติตามหลักภาวนา ๔ เพิ่มมากขึ้น

๒) ผู้นำชุมชนและสถาบันทางศาสนา ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้ และฝึกอบรมปัญญา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรม

๘.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) การศึกษาในครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะหลักภาวนา ๔ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

รายงานสืบเนื่อง (Proceeding) จากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ "พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม"
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙

๒) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับอำเภอและจังหวัด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

(๑) หนังสือ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ.

๒๕๕๐ - ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

อภิรมย์ สีดาคำ. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.